

TECHNISCHE FICHE 02

PRACTISCHE TIPS VOOR EEN PREVENTIEF & SELECTIEF AFVALBELEID IN DE Vliegclubs

Auteur : Dirk Vercammen (d.vercammen@skynet.be)

1. Juridisch

De activiteiten van een zweef- of motorvliegclub zijn in vele gevallen meldings- of vergunningsplichtig conform het Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning, kortweg VLAREM 1. In dit Vlarem komt aan bod welke activiteiten onder de meldings- of vergunningsplicht vallen, op welke documenten de aanvraag dient te geschieden, op welke manier een exploitant kan gecontroleerd worden of welke dwangmaatregelen kunnen genomen worden, wat de beroepsmogelijkheden zijn, alsook een aantal belangrijke bijlage inzake normen, chemische stoffen enz. Gelet op de kleinschaligheid van vliegclubs, verwijzen we graag naar de lijst van indelingsrubrieken. De gecoördineerde versie kan u vinden op de website van het VITO, met name www.emis.vito.be. Van daaruit kan u ook gemakkelijk verder klikken, met het oog op het vinden van de relevante wetgeving, erkende instellingen, labo's en deskundigen.

Het afvalbeleid kan in zekere mate ook meldings- of vergunningsplichtig zijn, zeker als er grote hoeveelheden afval worden verzameld of men zelf recyclage- of verwerkingsprocessen zou voeren. Wellicht is dit niet het geval in de clubs van de Liga. De enige haalbare verwerkingstechniek die nog zou kunnen bestaan is het lozen van stoffen in de bodem/riolering en het verbranden van afvalstoffen. Beide technieken zijn om voor de hand liggende redenen verboden, en wegens de hoge eisen aan toestellen en emissienormen zijn specifieke verbrandingsovens financieel onhaalbaar voor een vliegclub.

De decreetgever heeft vooral de bedoeling om de geldende Europese wetgeving te implementeren, en met andere woorden werk te maken van preventie, selectieve inzameling/ophaling en een milieuvriendelijke verwerking. Hierbij wordt de zogenaamde Ladder van Lansink gehanteerd, waarbij het voorkomen van afval helemaal bovenaan de figuurlijke stappenladder staat, en storten helemaal onderaan. Verbranden met energierecuperatie staat derhalve beter (dus hoger) gepositioneerd dan verbranden zonder milieumeerwaarde.

3 decreten zijn belangrijk om het soms complexe afvalgebeuren juridisch te begrijpen :

- het Vlaams Reglement betreffende de Bodembescherming of VLAREBO. Het is de bedoeling dat de historische bodemverontreiniging in kaart wordt gebracht. Dat gebeurt met periodieke bodemonderzoeken, oriënterende en beschrijvende bodemrapporten igv "overdracht" van grond in de meest brede zin van het woord (dus ook langdurige huur, pacht, concessie,... !!!) tot en met bodemsaneringsrapporten. Alles gebeurt volgens voorgeschreven methodologie en onder het scherpe toezicht van OVAM, de Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest (zie www.ovam.be) Het is evident dat het Vlaams Parlement ook de nodige stappen heeft gezet om bijkomende bodemcontaminatie in de toekomst te voorkomen, en indien deze zich toch zou voordoen, een aantal reglementen aanreikt op welke manier moet gesaneerd worden en tot op welke saneringsnorm.
- En vooral ook het Afvalstoffendecreet en het Vlaams Reglement betreffende de Afvalvoorkoming en -beheer (VLAREA). Hier wordt duidelijk gesteld wanneer er sprake is van afval en hoe je er als exploitant feitelijk én administratief (afvalstoffenmelding!) mee moet omspringen.

Voor een (zweef-)vliegclub komt het er vooral op aan om voorzichtig om te gaan met afval, en in de mate van het mogelijke ervoor te zorgen dat er zo klein mogelijke hoeveelheden afval worden geproduceerd. Eigenlijk is het de toepassing van het begrip “als een goed huisvader”, waarbij men voor ogen moet houden dat een inbreuk ernstige financiële implicaties kan hebben. We spreken dan nog niet over de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor uw milieucoördinator, het clubbestuur en de overtreder zelf. Er dient voor ogen gehouden te worden dat het veroorzaken van bodemverontreiniging door verzekeraars met een loupe wordt bekeken. Over calamiteiten is er meestal geen of matig geschil mogelijk, maar wie de milieureglementering aan de laars lapt, loopt grote kans geconfronteerd te worden met het begrip kleine vaak voorkomende fout of zelfs zware fout !

Bijvoorbeeld :

- de pistewagen rijdt tegen de afvalolietank en die scheurt. Er is sprake van een ongeval.
- De Piper lekt olie en wordt zonder voorzorgen geparkeerd in de hal. De afvalolie trekt in de beton en er ontstaat bodemverontreiniging. Dit is een kleine voortdurende niet opzettelijke fout, maar met grote financiële gevolgen (sanering)
- Iemand kiepert een emmer afvalolie in de riolering, die iets verderop in het bos uitkomt. Dit is een zware fout ! De kans dat de verzekering in zo'n geval tussenkomt in de verzekering wordt alsmaar kleiner.

2. Preventie

“Wie afval sorteert is slim. Wie afval voorkomt is slimmer “ Met deze woorden hebben OVAM en vele gemeentebesturen reeds campagne gevoerd om de afvalberg te verkleinen. Hier hebben we echter niet te doen met huishoudelijk afval. Conform het VLAREA zijn alle afvalstoffen afkomstig van het clubgebeuren bedrijfsafvalstoffen, ook al heeft de club geen commerciële bedoelingen. Dit betekent dat het afval niet zomaar in de huisvuilzak of –container kan, dat er moet voldaan worden aan de meldingsplicht, en dat er globaal gezien kosten moeten gemaakt worden om zich op wettelijke wijze van het afval te ontdoen.

Wie op het eind van het jaar in zijn boekhouding een grote post wil zien staan voor afvalverwerking, kan maar best “preventie” vergeten. Niets makkelijker dan een containerbedrijf te bellen, alles in één grote container te dumpen en de rekening te betalen. Conform het VLAREA moeten deze bedrijven echter ook selecteren, waardoor de factuur erg hoog zal oplopen. Je kan het dus maar beter zelf doen, of nog beter, ervoor te zorgen dat er geen of zo weinig mogelijk afval is.

Preventie staat voor het aankopen van kleine hoeveelheden scheikundige stoffen, het niet samenvoegen van verschillende afvalfracties, kortom het vermijden van afval. Wie bijvoorbeeld een olielek zal reinigen met houtkrullen, moet er even bij stilstaan dat deze met olie geabsorbeerde krullen als chemisch afval moeten verwijderd worden ! Er kan dus beter gedacht worden aan bacteriënpoeder dat nauwelijks een afvalprobleem veroorzaakt (hierop wordt teruggekomen in een andere fiche). En wie olielekken voorkomt, hoeft niet te reinigen ! De aankoop van enkele platte opvangbassins loont dus vanaf de eerste dag.

3. Huishoudelijke afvalstoffen

Vermits een club alleen bedrijfsafval produceert, moeten we juridisch gezien, spreken van “met huishoudelijk afval gelijkgestelde afvalstoffen”. Maar deze fractie betekent wellicht ook wel het grootste gedeelte van het volume. In de meeste gemeenten wordt dit huisvuil ook bij de clubs, scholen en bedrijven zonder problemen opgehaald. Afhankelijk van het gemeentebestuur zal hiervoor een forfaitaire belasting worden geheven, in een andere gemeente zal men met dure zakken werken, in nog een andere met stickers en in meer en meer gemeenten heeft de computerchip zijn intrede gedaan (iedereen betaalt in verhouding tot het aangeboden volume of gewicht afval).

Belangrijk hierbij is het scheiden van composteerbaar afval van het restafval. Wie niet goed weet wat restafval is : dit is de fractie die niet composteert, geen klein gevaarlijk afval is, en waarmee je niet op het gemeentelijk recyclagepark terecht kan (zie website gemeente waar de club gevestigd is, meestal is er wel een handleiding voorzien, samen met de ophaaldata).

- Composteerbaar afval

Composteerbaar afval, GFT, GFT+, groenafval... in elke gemeente heeft het zijn eigen definitie. In een zweefclub bestaat deze fractie meestal uit de resten van brooddozen, fruit, enz. Dit laatste wordt nogal eens achteloos weggegooid, maar trekt in de nazomer wel wespen in de buurt van de plank of pistewagen aan. Elke club wordt

aangeraden om een compostbak te installeren, vermits dit de meest goedkope manier is om Groenten, fruit- en versneden tuinafval snel en accuraat te composteren. Men legt hiervoor een niet behandelde palet op de bodem, vervolgens zet men er 4 paletten naast en vijst deze goed vast. Vervolgens wordt hier alle composteerbaar afval gewoon in gedeponneerd. Indien de bak vol zit, kan men met een riek keren en een volgende bak aanzetten. Maar normaal gezien is een compostbak als het ware een bodemloos vat, waarnaar nauwelijks moet omgezien worden. Bijkomend voordeel : het GFT staat niet te gisten in een vuilniszak , die achteloos werd vergeten in de pistewagen of de loods. En daarmee voorkom je ook vliegen- en wespenplagen... Zorg aan de plank of radiowagen (of waar iedereen verzamelt) wel meteen voor 3 recipiënten : één voor GFT, één voor restafval, en één voor PMD (de belangrijkste fractie , zie verder). De compost kan later worden uitgespreid over gazon, kan worden verdeeld onder de leden, enz... Een dergelijke composteringsinstallatie is niet vergunningsplichtig. Het is een bijkomende milieumaatregel die door gemeentebesturen erg naar waarde wordt geschat, en een compostbak heeft ook steeds een sensibiliserend effect.

- PMD

Plastiek-, metalen- en drankverpakkingen zijn erg populair op een (zweef-)vliegerterrein. Iedereen heeft wel eens een brikje, blikje of PET-flesje bij de hand. Drinkbussen zijn zeer aanbevelenswaardig, maar spijtig genoeg niet erg populair, de camelbacks niet te na gesproken. Glazen flessen zijn niet uitgesloten, maar eigenlijk omwille van veiligheidsredenen “not-done” op een vliegveld, laat staan in een zweefstoel. Maar wegwerperpakkingen vergroten de afvalberg, en daarmee de kost voor de vliegclub.

Er zijn 2 mogelijkheden :

- een beleid waarbij PMD wordt toegestaan op voorwaarde dat iedereen zijn lege flesjes terug naar huis meeneemt (zodat de kost door het lid wordt gedragen en iemand met een drinkbus niet de dupe is van zijn milieusparend gedrag!),
- ofwel een beleid waarbij het PMD (net zoals thuis) verplicht in een blauwe zak terecht komt. Het komt erop aan dat iemand een volle blauwe zak meeneemt naar huis en die op de stoep zet bij de maandelijks ophaling.

Hou goed in het oog dat er enkel PMD in de blauwe zak terecht komt, dus geen folies, recipiënten van club-sandwiches, peuken, broodzakken, enz want dan kan de vrijwilliger een rode sticker ophalen, waarna hij de hele inhoud opnieuw mag selecteren !

We willen er graag op wijzen dat sommige provinciebesturen en gemeentebesturen polycarbonaat herbruikbekers ter beschikking stellen, alsook een speciale afwasmachine, en dit in het kader van de samenwerkingsovereenkomsten “Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling”. Dit kan handig zijn in geval van een fly-in of een clubfeest. (meer info www.ovam-stip.be, www.pih.be of uw gemeentelijke website).

- papier en karton

De kans dat er reclaimedrukwerk terecht komt in een vliegclub is wellicht klein. Daardoor zal deze fractie ook geen probleem vormen. Zet een doos, leg er kruisgewijze 2 houten koordjes in en deponer daarin papier en platgedrukt karton. Doos vol? Knop de eindjes aan elkaar, en zet het papier en karton op de stoep voor de gratis ophaling. Geen huisvuilronde? Neem dan gewoon het papier even mee naar je thuis. Opgelet : besmeurd papier van charcuterie e.d. is geen recycleerbaar papier. Vensteromslagen vormen tegenwoordig geen probleem meer: verlies dus zeker geen tijd met het verwijderen van de kunststoffen omslagen ! Confidentiële documenten kan je best versnipperen. Het is niet de bedoeling dat de naastgelegen criticaster een administratieve doorlichting van de verslagen en boekhouding van de club gaat uitvoeren.

- glas

Indien er een bar/restaurant wordt uitgebaat, kan de plaatsing van een glasbol (eventueel ondergronds) best nuttig zijn. Zoniet, kan glas best naar een gemeentelijke glasbol of het containerpark worden gebracht. In dit laatste geval, kan je best even navraag doen bij de gemeente of sportverenigingen toegang krijgen en op welke condities.

- restafval

Restafval is alles wat niet composteerbaar is, waarvoor geen selectieve inzameling/ophaling wordt georganiseerd, en dat geen “verontreinigd” afval is (poetsvodden, afvalolie, enzo...). Het is de bedoeling deze fractie zo klein mogelijk te houden, vermits er ook een prijskaartje aan hangt voor de club. Er zijn een aantal mogelijkheden: ofwel worden de leden gevraagd al hun persoonlijk afval gewoon mee naar huis te nemen, ofwel wordt een container gezet die regelmatig wordt opgehaald. De tijdsspanne waarin deze ophaling dient te geschieden is van weinig belang omdat er normaliter geen verderfelijke (composteerbare !) fracties tussen zitten. Een laatste mogelijkheid is dat elk

lid eens een volle restzak mee naar huis neemt en die gewoon meegeeft met de vuilnisophaling. Opgelet : er zitten grote verschillen tussen de gemeenten onderling, en ook de manier van ophaling verschilt sterk afhankelijk van de diftarregeringen (gedifferentieerde tarificatie).

4. Specifieke afvalstoffen

4.1. Selectief inzamelen in alle veiligheid

Eigenlijk komt het erop neer om in de loods (of de onmiddellijke omgeving) een mini-containerparkje te installeren. Dat kan met zeer eenvoudige middelen. Het komt erop neer om alles bij elkaar te brengen tot een zogenaamde milieustraat met de nodige logo's of instructies. Hiermee valt of staat meestal het degelijk sorteren. De milieuverantwoordelijke kan ervoor zorgen dat elk lid ook tijdig informatie of richtlijnen krijgt. Die moeten duidelijk en transparant zijn. Om verontreiniging van een bepaalde fractie te vermijden, kan je best ook een (heel klein) recipiënt zetten voor de twijfelgevallen. De milieuverantwoordelijke kan dan gemakkelijk de paar afvalstoffen in de daartoe bestemde recipiënten deponeren, wat minder tijdrovend is dan het nakijken van elke fractie. Let er wel op dat bepaalde fracties ook aangepaste containers noodzakelijk maken : resten van solventen kan je maar best niet in een kunststoffen vaatje gieten dat meteen oplost. Hou zeker ook de veiligheidsvoorschriften in het oog ! Voor de inzameling van afvalolie bv gelden ook specifieke normen en afstandsregels.

Over veiligheid gesproken: laat poetsdoeken met solventen en polish eerst drogen vooraleer ze in een gesloten recipiënt te proppen ! Sommige producten zijn snel zelf-ontvlambaar. Het is ook niet de bedoeling dat uw zwevers in rook opgaan door een gebrek aan voorzichtigheid (die trouwens altijd speelt, alleen heeft een selectief afvalproject het voordeel dat je bewuster met afval omgaat !)

Wanneer vloeistoffen worden verzameld, is het altijd nuttig (vaak verplicht, zie VLAREM 2) om een kleine inkuiping te maken en een vloeistofdichte vloer te voorzien. Dit laatste mag een stevige verf zijn, en een richel van enkele cm hoog is meestal al voldoende om zware bodemcontaminatie te voorkomen. Ook hier is het veiligheidsaspect niet ver weg: een lekkend recipiënt kan een brandbare vloeistof in de hangar verspreiden met alle risico's vanden.

In de praktijk zal een milieustraat voor een zweefvliegclub nauwelijks enkele tientallen euro kosten aan recipiënten en etikettering. Zoals gezegd, zijn er mogelijkheden te over om links en rechts containers of vaatjes op de kop te tikken. Het is leuk indien deze netjes bijeen worden geplaatst met functiegerichte kleuren. De investeringskost heeft zich na enkele maanden al dik terugbetaald door de dalende facturen van de restafvalcontainer.

4.2. Ophalen of afvoeren?

Wat de gemeente betreft: normaal wordt een vereniging weinig in de weg gelegd om selectief afval naar het containerpark of de chemocar te brengen. De eventuele retributies zijn meestal erg beperkt. De clubverantwoordelijke doet er derhalve goed aan om een officiële aanvraag te richten tot het College van Burgemeester en Schepenen en/of de milieu-ambtenaar. Het is belangrijk dat hier de erkenning als sportvereniging bij BLOSO wordt aangehaald, en dat steeds kan worden bewezen dat de club geen commerciële activiteiten heeft. Een zweefvliegclub heeft evenveel rechten als pakweg de gemeentelijke korfbalclub !

Het ophalen van selectief afval is vaak een dure aangelegenheid. Indien voor deze optie wordt gekozen, tracht dan bij de besprekingen zeker gratis containers e.d. te bekomen. En vraag steeds een vernietigings- of verwerkingsattest, dat is nodig naar OVAM toe. Sommige bedrijven verzorgen een bepaald segment, bijvoorbeeld garage-afval.

4.3 Garage-afval

Dit afval wordt apart gehouden, en bestaat uit afvalolie, remolie, smeermiddelen, besmeurde vodden en poetsdoeken, remmen (asbest ???), ontvetters, oliebesmeurde metalen delen, kunststof, enz... Wie verstandig omspringt met deze producten zal zien dat het om erg beperkte hoeveelheden gaat, helemaal niet te vergelijken met een garage. Het is de enige fractie waar nu eens héél veel zorg aan moet besteed worden. Er zitten giftige of milieuschadelijke stoffen bij die een effect kunnen hebben op de ondergrond, indien ze niet volgens de regels der kunst worden opgeslagen.

Een groot gedeelte kan, indien expliciete toestemming van de gemeente, worden binnengebracht bij de chemiekluis van het containerpark of de chemocar. Opgelet : particuliere burgers kunnen dat zonder toestemming (bv afkomstig van onderhoud eigen wagen enz...), waarbij de enige restrictie vaak het volume is ! (NVDR = tip ?)

Let op ! Sommige producten mogen niet samen in één container. Geen basen bij zuren, geen water bij afvalolie, geen solvent bij afvalolie, enz... Indien er enkele honderden liters afvalolie worden bijgehouden (wat niet realistisch is), neemt er best technische fiche 1 van dit vademecum bij !

4.4. Verf

Verfresten kunnen worden gezien als KGA. Echter, lege verfpotten met uitgeharde resten worden tegenwoordig ook door de metaalrecuperanten aanvaard (VLAREA wijziging 2004). Koop kleine hoeveelheden, zodat er geen verf over is en jarenlang staat te verkommeren in een verlaten hoekje.

Gelet op de specifieke eisen van verf voor de luchtvaart, heeft het weinig zin om hier veel tips te geven inzake duurzame producten en verven. (zie www.milieukoopwijzer.be). Borstels kunnen meestal jarenlang meegaan, indien ze adequaat worden gereinigd (voor solventen e.d. zie garage-afval). Kleine hoeveelheden verfschilfers mogen in het restafval worden gedeponeerd. Lozen van verfresten en waswater van borstels is uiteraard verboden (en dodelijk indien de club een individuele of kleinschalige waterzuiveringsinstallatie heeft, vermits de bacteriën dan afsterven).

4.5. Banden

Er is een milieubeleidsovereenkomst afgesloten tussen de Vlaamse overheid en de bandensector. 1 bedrijf is echter naar de Raad van State gestapt. Het is dus nog even wachten tot het moment een oude band bij een bandenfirma kan worden achtergelaten. Momenteel (april 2004) dient er nog betaald, dus wachten is de boodschap. Overigens kan worden verondersteld dat auto- en vliegtuigbanden wel een plaats vinden in de loods (bescherming) of op het vliegveld (als wapen tegen de wind).

4.6. Lampen, TL-buizen, spots,...

Kunnen normaal gezien bij het garage-afval gevoegd worden, maar zijn ook welkom op gemeentelijke containerparken. Belangrijk : de lampen mogen niet gebroken worden !

4.7. EEA

Elektrische en elektronische apparaten worden gescheiden ingezameld op containerparken en bepaalde bedrijven, soms zelfs de kringloopwinkel. Vermits het EEA uit vliegtuigen erg specifiek is, wordt aangeraden de toestellen in de gemeentelijke container (mits toestemming) te deponeren. Is dit niet mogelijk wordt best nog even afgewacht.

4.8. Zand, grond, slib e.d.

De regelgeving is erg streng. In slib zijn veel contaminerende stoffen gedeponeerd, en zand/grond heeft in het verleden al te vaak aanleiding gegeven tot nieuwe bodemverontreiniging. Het is een erg ingewikkelde wetgeving, we verwijzen naar de website www.ovam.be (zie grondverzet).

Het komt er samengevat op neer :

- dat voor slib (bijvoorbeeld uit een afwateringsgracht, waterbehandeling,...) best een staalname en analyse wordt uitgevoerd op basis van de normen van VLAREA en VLAREBO. Men kan vervolgens aan de hand van de gemeten waarden bepalen waarmee men met het slib naartoe kan. Het zou als bodem kunnen toegepast worden, maar kan ook zodanig vervuild zijn dat het naar een slibverwerking moet getransporteerd worden. Vooral dit laatste is erg duur, en de belangrijkste reden om de milieuvorwaarden goed na te leven (preventie).
- Voor zand/grond wordt een verschil gemaakt tussen vrachten beneden en boven de 250 m³, maar hoe dan ook een aannemer, transporteur of ontvanger wil tegenwoordig wél weten of de grond zuiver is of niet (het zgn grondattest). Je kan dus maar beter grondverzet vermijden !

4.9. Textiel

Indien niet verontreinigd met olie en solventen, kan textiel worden binnengebracht op het containerpark. In het andere geval wordt het tot specifiek garage-afval gerekend.

4. Toezicht

Het toezicht wordt in eerste lijn georganiseerd door de gemeentelijke milieu-ambtenaar, de burgemeester of de officieren van gerechtelijke politie/ politie-ambtenaren met een artikel 58-attest. In de praktijk meestal de gemeentelijke milieudienst dus. In tweede lijn (en zeker wanneer je een VLAREM klasse 1-inrichting bent) komt ook de milieu-inspectie van het Vlaams Gewest op de voorgrond. Meestal werken ze intensief samen met de plaatselijke milieudienst. Maar ook OVAM kan toezicht houden, met name of de club de meldingsplicht (voor 10/02 van elk jaar voor het afval geproduceerd in het voorbije jaar!), in- en uitvoer, of er wordt gewerkt met erkende ophalers en verwerkers, enz.

NOOT :

Deze technische fiche is een sensibiliserende tekst om de clubs op de hoogte te brengen van de vigerende wetgeving. Milieucoördinatoren worden aangeraden de specifieke milieuwetgeving te raadplegen en te actualiseren !

Dirk Vercammen

Versie 20/04/04